

Po mariborskih poteh do spomenikov NOB

Turizem

Raziskovalna naloga

Avtorji: Leon Leskovšek, Rudi Pigac, Jaša Zabrdac

Mentor: Eva Hršak

Osnovna šola borcev za severno mejo

Maribor, april 2023

KAZALO

ZAHVALA	5
1. UVOD.....	6
2. NAMEN IN CILJI	7
2. 1. Hipoteze.....	7
2.2. Metodologija.....	7
3. DRUGA SVETOVNA VOJNA	9
3. 1. Maribor med II. svetovno vojno	12
3. 2. Maribor po II. svetovni vojni	14
4. NARODNOOSVOBODILNI BOJ.....	15
4. 1. Spomeniki NOB	16
5. TURISTIČNI VIDIK.....	17
5. 1. Na splošno o turizmu.....	17
5. 2. Kratka zgodovina turizma	17
5. 3. Turizem v Mariboru	18
6. TURISTIČNI POTEPI PO MARIBORSKIH SPOMENIKI NOB	19
7. METODOLOGIJA	32
8. REZULTATI IN ANALIZA.....	32
8. PREDLOGI.....	40
9. ZAKLJUČEK.....	41
10. DRUŽBENA ODGOVORNOST	43
11. VIRI	44
12. PRILOGE.....	46

KAZALO SLIK

Slika 1: spomenik NOB	19
Slika 2: spomenik narodni herojinji Slavi Klavori	20
Slika 3: Volkmerjev prehod	21
Slika 4: Sodni zapori	22
Slika 5: spomenik žrtvam za svobodo	23
Slika 6: Trg Borisa Kidriča	24
Slika 7: spomenik Slavku Šlandru	25
Slika 8: spomenik Ljubu Šercerju	26
Slika 9: spomenik na Cankarjevi ulici	27
Slika 10: spomenik na Aškerčevi ulici	28
Slika 11: spomenik Dragu Kobalu	29
Slika 12: spomenik na trgu Borisa Kidriča	30
Slika 13: zemljevid turističnega potepa	31

KAZALO TABEL

Tabela 1: pregled hipotez	41
---------------------------------	----

KAZALO GRAFOV

Graf 1: število in procent (%) udeležencev glede na spol	32
Graf 2: število in procent (%) udeležencev glede na starost	33
Graf 3: število in procent (%) udeležencev glede na kraj bivanja	34
Graf 4: poznavanje kratice NOB	35
Graf 5: poznavanje spomenikov NOB v Mariboru	36
Graf 6: obisk spomenikov NOB	37
Graf 7: pomembnost spomenikov NOB	38
Graf 8: zanimanje za turistični ogled spomenikov NOB	39
Graf 9: tema vodenega ogleda	40

POVZETEK

Našo raziskovalno pot smo pričeli z izbiro teme, ki nam je bila zanimiva in nas je pritegnila. Preko pogovora s starši, z učitelji in s sošolci smo ugotovili, da spomeniki NOB v Mariboru niso dobro prepoznavni. Zato smo želeli vzbuditi zanimanje zanje. Odločili smo se narediti raziskovalno nalogo na to temo in javnost bolje poučiti o tej tematiki. Naš cilj je bil med drugim tudi zasnovati in organizirati turistični potep po Mariboru, kjer bi udeležence peljali po Mariboru in jim pokazali spomenike NOB. Raziskovalno delo smo pričeli z izvedbo anketnega vprašalnika, s pomočjo katerega smo ugotovili, koliko ljudi spomenike NOB v Mariboru sploh pozna in kakšen je interes za ogled le-teh. Naš anketni vprašalnik, ki je sestavljen iz več vprašanj, smo poslali različnim starostnim skupinam. Tako smo zagotovili, da so odgovori čim bolj raznoliki. Po obdelavi podatkov smo pripravili empirični del, pregledali strokovno literaturo in pripravili še teoretični del raziskovalne naloge. S pomočjo teorije in novih informacij smo lahko pripravili turistični ogled spomenikov in naše sošolce, družinske člane in znance popeljali na potep po Mariboru.

Ključne besede: narodnoosvobodilni boj, NOB, druga svetovna vojna, Maribor, turizem, turistični ogled, spomeniki NOB

ABSTRACT

We started our research journey by choosing a topic that was interesting and appealing to us. Through talking to parents, teachers and classmates, we realized that the ‘‘NOB’’ monuments in Maribor are not well-known. We therefore wanted to raise interest in them. We decided to do a research project on the topic and to better educate the public about it. Our aim was, among other things, to design and organize a sightseeing tour of Maribor, where we would take participants around Maribor and show them the ‘‘NOB’’ monuments. We started our research work by conducting a questionnaire survey to find out how many people in Maribor were familiar with the ‘‘NOB’’ monuments and what their interest in visiting them was. Our questionnaire, which consists of several questions, was sent to different age groups. After processing the data, we prepared the empirical part, reviewed the literature and prepared the theoretical part of the research paper. With the help of theory and new information, we were able to prepare a sightseeing tour of the monuments and take our classmates, family members and acquaintances on a trip around Maribor.

Keywords: national liberation movement, NOB, second world war, Maribor, tourism, sightseeing tour, NOB monuments

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo naši mentorici za strokovno pomoč in usmerjanje pri nastajanju te raziskovalne naloge. Posebno zahvalo namenjam tudi vsem anketirancem, ki so nam z odgovori pomagali pri izsledkih raziskave. Zahvala pa velja še učiteljici slovenščine za lektoriranje in učiteljici zgodovine za teoretični pregled tega raziskovalnega dela.

1. UVOD

Zaradi našega zanimanja za zgodovino in (po)vojni čas smo se pri tej raziskovalni nalogi osredotočili na spomenike NOB¹ kot pomnike tega dela zgodovine. S pregledano literaturo in raziskovanjem po Mariboru smo naredili izbor spomeniške zapuščine NOB. Spomenike smo preučili, slikali in opisali. V sklopu naše raziskovalne naloge smo želeli izvedeli, ali Mariborčani NOB zapuščino poznajo in ali se sploh zanimajo za spomenike NOB. Preverili smo, če poznajo morebitne lokacije spomenikov in njihovo namembnost. Predvsem nas je zanimalo, ali bi se anketiranci udeležili turističnega ogleda le-teh, saj je eden izmed naših glavnih ciljev organizirati prav vodeni turistični ogled spomenikov NOB po Mariboru. Ob pisanju naše raziskovalne naloge smo si zastavili naslednja vprašanja: ali poznamo pomen NOB in lokacije spomenikov NOB v Mariboru? Je med Mariborčani morda interes, da bi se udeležili turističnega ogleda spomenikov NOB? Med prebiranjem raziskovalne naloge boste dobili odgovore na ta vprašanja in še mnogo več.

¹ NOB – narodnoosvobodilni boj

2. NAMEN IN CILJI

S to raziskovalno nalogo želimo ugotoviti, kolikšen del ljudi pozna pomen NOB in spomenike NOB. Zanima nas, koliko ljudi se kdaj nameni na ogled kakšnega NOB spomenika v Mariboru. Poiskali smo NOB spomenike v Mariboru, jih obiskali in opisali s pomočjo literature. Obenem smo se osredotočili na turistični vidik NOB spomenikov. Natančneje nas je zanimalo, ali bi bili Mariborčani zainteresirani za organiziran ogled spomenikov NOB v Mariboru. S turističnim ogledom NOB spomenikov po Mariboru želimo le-te približati prebivalcem Maribora in okolice.

2. 1. Hipoteze

V sklopu naše raziskovalne naloge smo si zastavili naslednje raziskovalne hipoteze:

Hipoteza 1: Večina anketirancev (nad 80 %) pozna vsaj en spomenik NOB.

Hipoteza 2: Večina anketirancev (nad 80 %) pozna kratico NOB.

Hipoteza 3: Med anketiranci ni veliko ljudi (pod 30 %), ki se odpravljajo na ogled spomenikov NOB.

Hipoteza 4: Večini anketirancev (nad 80 %) se zdijo spomeniki NOB pomembni.

Hipoteza 5: Polovica (50 %) anketirancev se zanima za vodeni turistični ogled po spomenikih NOB v Mariboru.

Hipoteza 6: Turistični ogledi v Mariboru redko vključujejo spomenike NOB.

2.2. Metodologija

Naša raziskovalna naloga je razdeljena na tri dele: teoretični, empirični in praktični. V teoretičnem delu raziskovalne naloge smo pregledali strokovno literaturo, s pomočjo katere smo se seznanili s teorijo, ki jo potrebujemo za izvedbo empiričnega in praktičnega dela raziskovalne naloge. S pomočjo knjig, člankov in elektronskih virov smo poiskali pomembne informacije o drugi svetovni vojni, narodnoosvobodilnem boju in turizmu ter tako s povzemanjem napisali teoretični del. Nadaljevali smo z empiričnim delom, ki smo ga izvedli s pomočjo anketnega vprašalnika. Le-tega smo izpeljali s spletno anketo 1ka. Anketni vprašalnik

smo razposlali učencem naše šole, svojim družinskim članom, znanim in neznanim osebam. V sklopu anketnega vprašalnika smo zbirali informacije o prepoznavnosti spomenikov NOB. Prav tako smo z njegovo pomočjo pridobili podatke, ki se navezujejo na praktični del naše raziskovalne naloge, se pravi turistični ogled po Mariboru. Kot omenjeno, smo s pomočjo odgovorov udeležencev prepoznali interes za turistični ogled in ga prilagodili zanimanju udeležencev. Odgovore, pridobljene s pomočjo anketnega vprašalnika, smo predstavili s pomočjo grafov in tabel. Na koncu smo izvedli praktični del oziroma turistični potep po spomenikih NOB v Mariboru. V mesecu novembru smo svoje prijatelje, sošolce in bližnje odpeljali na turistični potep po Mariboru. Na potepu smo udeležencem pokazali in predstavili najpomembnejše spomenike NOB.

TEORETIČNI DEL

3. DRUGA SVETOVNA VOJNA

Na začetku leta 1939 je še obstajalo upanje, da se vojni v Evropi lahko izognemo. Navkljub münchenskemu sporazumu je imel Adolf Hitler veliko pohlepa in želje po agresiji. Istega leta je Hitler namreč poveljnikom svoje vojske ukazal, da pripravijo načrte za napad na Poljsko. Francoska in britanska vlada sta se pripravljali na vojno, a sta kljub temu bili še vedno odločeni, da se, če bo le mogoče, vojni izogneta. Želeli sta, da se Poljska z namenom, da se vojni izogne, pogaja z nacistično Nemčijo. Dne 23. avgusta 1939 sta Nemčija in Sovjetska zveza podpisali pakt o tajni delitvi Poljske (Holmes idr., 2015, str. 51). 1. septembra 1939 je ob 5.45 Hitler vdrl na Poljsko brez vojne napovedi. Dva dni po nemškem napadu na Poljsko, 3. septembra 1939, sta Britanija in Francija napovedali vojno Nemčiji (Alink idr., 1981. str. 39).

Aprila 1940 je Nemčija nenadno napadla in zavzela Dansko in Norveško. Norveška vojska je bila s 15.000 vojaki sposobna le lokalne obrambe in norveška vlada se je nespametno zanašala na britansko pomorsko premoč in na svojo nevtralnost. 9. aprila 1940 se je zgodil napad Nemčije na Dansko. Francija je že od nekdaj bila znana po svoji močni vojski, a so jo od 10. maja 1940 v manj kot mesecu dni nove nemške oblike napada strle. Podobno pa tudi njene zaveznice Velika Britanija, Nizozemska in Belgija. Prodiranju čez Francijo sta sledila evakuacija Britancev iz Dunkerquea in popoln poraz Francije (Holmes idr., 2015, str. 75-77).

V vojni z Veliko Britanijo je poveljstvo nemških lovskih letal Luftwaffe prejelo 467 novih letal, a niso imeli pilotov, zato so bila ta neuporabna. 7. septembra 1940 je Luftwaffe spremenila taktiko in začela prvi množični dnevni letalski napad na London. Toda 15. septembra 1940 so Nemci doživeli preobrat, saj sta dva vala bombnikov z močnim spremstvom nad Londonom naletela na 300 britanskih lovcev. 30. septembra 1940 se je zgodil zadnji večji bombni napad na Britanijo (Holmes idr., 2015, str. 85).

V Afriki je Erwin Rommel, eden izmed uspešnejših tankovskih generalov iz Francije, leta 1941 vodil svoje tanke v nove zmage na britansko vojsko (Alink idr., 1981, str. 39). Sledili so novi napadi bliskovite vojne. Spomladi 1941 je Nemčija v nekaj tednih zavzela Jugoslavijo in Grčijo (Holmes idr., 2015, str. 75-77).

Leta 1941 se je na Bližnjem vzhodu pojavila nova grožnja za zaveznice. Iraški nacionalisti so želeli zavezništvo z Nemčijo. Vichyjski režim je imel namen spustiti nacistično vojsko v Sirijo,

zaradi iranske nevtralnosti pa so bile ogrožene življenjsko pomembne oskrbovalne poti. Britanci pod nikakršnimi pogoji niso smeli izgubiti območij, ki so bila bogata z nafto (Holmes idr., 2015, str. 131).

Nemške oborožene sile so 22. junija 1941 prestopile Sovjetsko mejo. Takrat so bile najboljše pripravljene in organizirane, prav tako so veljale za najboljšo opremljeno vojsko na svetu. Uporaba sovjetskih oklepnih enot je temeljila na zamislih iz leta 1918, kar pa ni veljalo za Nemčijo. Sovjetska vojska je štela več mož kot nemška, vendar je bila njena vojska razporejena od Finske do Balkana. Na zahodnoruski strani bi morala skupina armad z dvema oklepnima silama obkoluti sovjetsko vojsko v Belorusiji in jo uničiti, nato pa se prebiti do Moskve. Preko južnoruske planote bi morala prodreti proti Kijevu skupina armad jug. Šifra za napad na Sovjetsko zvezo je bila Barbarossa (Alink, 1981, str. 236-237). Operacija Tajfun je bila nemška ofenziva proti sovjetskemu glavnemu mestu Moskvi. Morala bi biti še en Hitlerjev spektakularni uspeh. Postala pa je prav nasprotno od tega - prvi veliki neuspeh nemške vojske in obenem dokaz, da Hitler navsezadnje ni nepremagljiv. Nemcem se je ponesrečil napad na Moskvo in takrat so upali, da bodo do konca zime zdržali na obrambnih položajih. Ruski načrti pa so bili drugačni. 5. decembra 1942 se je ob 3.00 zjutraj začela velika protiofenziva, v kateri je na 800 kilometrih fronte nemško vojsko napadlo 88 divizij (Holmes idr., 2015, str. 140-141). Poleti 1942 so Nemci začeli veliko ofenzivo z željo zavzeti Stalingrad, toda ob koncu leta so bili poraženi in obkoljeni (Churchill, 1995, str. 94).

V vojni na Pacifiku novembra 1941 je šest letalonosilk zapustilo Kurilske otoke in odplulo čez Tihi ocean. Japonska strategija je bila zavzeti ozemlje v jugovzhodni Aziji. 7. decembra 1941 so ob 5.50 bile japonske letalonosilke severno od otoka Oahu na položajih, da napadejo. Ameriško ladjeveje so napadli torpedni bombniki, še preden je drugi val bombardiral objekte na obali. Ameriških bojnih ladij, ki so bile poškodovane ali potopljene v Pearl Harborju, ni bilo mogoče ponovno sploviti niti jih popraviti. Naslednji dan je predsednik Roosevelt na seji kongresa napovedal vojno Japonski (Holmes idr., 2015, str. 148).

Leta 1943 je postajalo čedalje bolj jasno, da je zlati čas nacizma mimo in da se bo vojna končala s porazom Nemčije. Bitka za nadzor nad Atlantskim oceanom je dosegla vrhunec spomladi 1943. Takrat se je zgodil tudi preobrat. Nemške podmornice so takrat spoznale, da niso več lovci, temveč preganjani plen (Holmes idr., 2015, str. 202-203). Po dolgi negotovosti, ali naj se

zavezniki izkrcajo na Sardiniji, v Salernu ali na Siciliji, so izbrali Sicilijo. Julija in avgusta so jo na hitro zavzeli. Tako se je začela invazija v Italiji (Churchill, 1995, str. 104).

Leta 1943 je RAF² izvajala tri različne kampanje proti Nemčiji. Najprej so se bombniki lotili industrijskega osrčja v Porurju, nato Hamburga, pozneje istega leta pa še nemške prestolnice Berlin (Churchill, 1995, str. 214). V prvih mesecih 1944 so zaveznice prebile Gustavovo črto in vkorakale v Rim ter nadaljevale prodor do hribov severne Italije. 6. junija istega leta so zaveznice začele izkrcanje v Normandiji. Čeprav jim plan ni gladko stekel, so bile zavezniške sile pripravljene na osvobajanje zahodne Evrope. Proti koncu poletja 1944 so zaveznice osvobodile Francijo in večino Belgije. Poleti 1944 so na vseh frontah Rusi še naprej pritiskali na Nemce, Finska in Romunija pa sta bili na vzhodu prisiljeni zaprositi za mir (Holmes idr., 2015, str. 258-271).

Zaradi predolgh oskrbovalnih poti se je do srede septembra 1944 prodiranje zavezniške vojske preko Francije in Nizozemske upočasnilo. Decembra 1944 so Nemci osupnili zaveznike z obsežno protiofenzivo, ki pa so jo zaveznice sčasoma obrzdale in odbile. Kljub predvidenemu izidu je bilo za dokončni poraz Nemčije potrebno narediti še marsikaj. Med nezadržnim prodiranjem zahodnih zaveznic in Sovjetov proti sovražniku je prišlo do nekaterih najsilovitejših bojov v vojni (Holmes idr., 2015, str. 284-290).

V začetku aprila 1945 so bili Rusi pripravljene na obnovitev prodiranja proti Berlinu. V zadnjih dveh dneh vojne sta Mussolini in Hitler končno začutila posledice svojih zločinov. Mussolini je bil ujet s strani italijanskih partizanov, ki so ga po hitrem postopku obsodili na smrt. Hitler je naredil samomor (Holmes idr., 2015, str. 306). Na berlinskem letališču je bilo 8. maja 1945 živahno, saj so takrat Nemci in zavezniki podpisali dokument o nemški kapitulaciji oboroženih sil. Naslednji dan, 9. maja, praznujemo dan zmage nad fašizmom (Alink, 1981, str. 351). S tem se je končala vojna v Evropi.

V vojni z Japonsko je v ponedeljek, 6. avgusta 1945 zjutraj, ameriški bombnik B-29, poimenovan Enola Gay, odvrigel atomsko bombo na japonski mesti Hirošima in Nagasaki. Tako se je vojna končala z apokaliptičnim pokolom (Holmes idr., 2015, str. 324). 2. septembra 1945 je Japonska podpisala kapitulacijo.

² RAF – Royal Air Force

3. 1. Maribor med II. svetovno vojno

25. marca 1941 je Jugoslavija pristopila k trojnemu paktu, kar je pomenilo razočaranje za mariborske Nemce, saj so izgubili upanje po združitvi. Ko so še isti dan na Rotovžu slišali o državnem udaru, so 26. marca 1941 organizirali demonstracije, ki so presegle vse druge demonstracije. Ko se je na vrh povzpел nov mladi kralj, so ga Mariborčani veselo sprejeli, a člani KPS³ so to novico poslali šolam in vsem tovarnam. Zvečer so jugoslovanske zastave plapolale iz vseh hiš, ulice so bile polne ljudi, ki so proslavljali vzpon novega mladega kralja. A domoljubni shodi so se spreobrnilo v komunistične napade na nemška poslopja, trgovine, protestantsko cerkev na Trubarjevi ulici in napad na poslopje Kulturbunda. Demonstracije so se nadaljevale še tri dni, ko so se razširili komunistični letaki. Marčevske demonstracije so bile na višku, ko so se Mariborčani iz raznih političnih strank združili v enotno demonstracijo proti fašizmu (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

V prvih aprilskih dneh 1941 so bile priprave na vojno zelo obsežne. V vojsko so vpoklicali rezerviste in nabornike, zaplenili so avte, tovorna vozila, vprege in kočije. KPS je izdala poziv, naj se ljudje pridružijo vojski. Sokolska mladina in komunisti so se pridružili dravski diviziji. S 1. aprilom 1941 so se zaprle šole, naslednji dan gledališča ter knjižnice in Maribor so preletavala izvidniška letala. Enote dravske divizije so napotili k Dravogradu in k Šentilju, a so bile slabo opremljene s slabo urejenimi bunkerji, topovi brez streliva in z malo hrane in brez ustreznega števila uniform. 6. aprila 1941 je v smereh Dravograda, Maribora, Radgone iz Gradca prodrla 132. pehotna divizija in 51. tankovski korpus pod poveljem generalpolkovnika Maximiliana von Weischa. Jugoslovanska vojska je na začetku nudila močan odpor, a so ga kasneje zadušili s pomočjo boljšega letalstva. 7. aprila 1941 so jugoslovanske sile pognale vse tri mostove čez Dravo v zrak (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

Nemci so 7. aprila 1941 prevzeli civilno oblast in protestantski pastor Johan (Hans) Baron je zagrozil, da bo za vsakega ubitega Nemca ubil deset Slovencev. Oboroženi oddelek moštva Kulturbunda je deloval s policijo. Istega dne so mariborski Nemci razorožili jugoslovansko vojsko in 8. aprila 1941, en dan po prevzetju oblasti, je v Maribor vkorakal nemški "Wehrmacht". Kljub prisotnosti nemških oboroženih sil je imel Kulturbund oblast nad mestom vse do 24. aprila 1941 (Čuček idr., 2012, str. 80).

³ KPS – komunistična partija Slovenije

26. aprila 1941 je Hitler obiskal mesto, kjer se je v gradu zahvalil Kulturbundu in pastorju Baronu. Edina dovoljena stranka je bila Štajerska domovinska zveza, katera je prevzela vlogo nacifikacije, a je tudi na nemški strani bilo mnenje Hitlerja distančno, saj je bila zelo kruta do Slovencev glede na to, da je bilo v samem letu 1941 izgnano 4.434 Mariborčanov in ustreljenih 689 talcev (Čuček idr., 2012, str. 80). Nemci so ponemčevali na zelo krut način in pri tem je prevzela vodilno vlogo Štajerska domovinska zveza. Zato so začeli izganjati Mariborčane v Srbijo. Od junija do septembra 1941 je bilo deportiranih 4434 Mariborčanov, kar predstavlja kar 30,3 % vseh deportirancev. Mariborčanov je bilo veliko tudi zato, ker je bil Maribor eno izmed bolj izobraženih štajerskih mest. Nekaj sto Mariborčanov so poslali v Nemčijo, vendar le tiste, za katere so menili, da jih lahko hitro ponemčijo. Šole so prevzele vlogo učenja mladih Mariborčanov in prej napredno šolstvo je zdaj propadlo in mnogi mladi so s šolanjem prekinili. V nacističnem slogu so uničevali tudi slovenske knjige, pri čemer so hudo prizadeli študentsko knjižnico. Eden od ukrepov je bil, da streljajo talce. Ti ukrepi so se začeli takoj po prvih partizanskih akcijah. V Mariboru in okolici je bilo ustreljenih več sto talcev. Med ustreljenimi so tudi vodilni v uporabi v Mariboru (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

V partizanski pomladi leta 1942 se je število partizanov na Štajerskem podvojilo z uspešno propagandno kampanjo. Bili so v veliko bojih z Nemci in so segli od meje s Koroško do meje z italijansko okupacijsko cono. A kljub velikemu številu niso živeli v razkošju. Bili so revni, vedno so morali biti pripravljeni na boj in Nemci so zveze v organizaciji z aretacijami in likvidacijami članov hitro zatirali. Ruše so zelo pomagale pri tem boju, a so se Nemci z izsiljevanjem maščevali (Filipič, 1967, str. 20-24).

V letu 1943 je Maribor po dveh letih neuspešnega boja bil znova središče NOB, saj so operacije izvajali ponoči, menjavali so kraje sestankov in postojank. V letu 1944 so izdelovali veliko partizanskega tiska za propagandne namene, ki so ga Nemci zajeli. Aktivisti, ki jim je pretela aretacija, so odhajali med partizane. V neposredni bližini Maribora je obstajala Lackova četa. V bližini so bili bunkerji, kjer je bil štab in tehnika. Lackov bataljon je izvajal akcije v Mariboru. Istočasno je potekala velika ofenziva. Prvič so bombardirali Maribor 7. januarja 1944 (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

Leta 1944 in 1945 je bil Maribor bombardiran osemindvajsetkrat, pri čemer je 1.518 bombnikov odvrгло 15.795 težkih ton bomb. Umrlo je okoli petsto ljudi, za vojaške žrtve ne vemo. Živce so parali konstantni alarmi za napad in okupatorjeva oblast je vedno manj pomagala prizadetim.

Zaradi strahu ljudje niso več hoteli delati v tovarnah. V Mariboru je delovalo 15 odborov OF in pet odborov Zveze slovenske mladine (ZMS), ki so ponavadi šteli štiri ali pet članov. Pomembno vlogo je imel SKOJ⁴. Delo aktivistov je bilo težavno. Njihova naloga je bila širiti besedo o uporih in vstaji, a ljudje so bili razbežani zaradi stalnih napadov zavezniškega letalstva (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

Nemci so hitro delali čistke njihovih zaporov. Po njihovih razglasih je bilo med 30. marcem 1945 in 3. aprilom 1945 ubitih 28 ljudi. Med njimi so bili znani aktivisti. Streljanje 7. aprila 1945 je terjalo življenja 45 ujetnikov. Pri streljanju so pomagali zajeti partizani, ti so pokopavali svoje tovariše. 8. aprila 1945 so Nemci že zapustili Maribor in ni bilo nobene večje bitke za ta kraj. Maribor so osvojili partizani z posameznimi bolgarskimi enotami. Edini incident je bil, ko so policisti streljali na bolgarske enote. Hitro so začeli z načrti za obnovo Maribora. Narodna zaščita je varovala tovarne in skladišča. Bolgarske vojake so sprejeli oboroženi člani narodne zaščite in aktivisti (Žnidarič idr., 1991, str. 415-450).

3. 2. Maribor po II. svetovni vojni

Druga svetovna vojna je v Mariboru pustila katastrofalne posledice. Po njej je Maribor zapustila večina prebivalcev Nemčije. Vrnili so se domačini, ki so bili pregnani v Srbijo in na Hrvaško. Gospodarski razvoj je v precej porušeno mesto pritegnil dosti delovne sile, predvsem iz Pomurja, Slovenskih goric in Haloz. Pestilo je hudo pomanjkanje živil, saj so boji povsem uničili zemljo in polja (Slavec, 1991, str. 53-64).

Uničenih je bilo skoraj pol stanovanj. Porušena je bila skoraj polovica mesta, zato je bila prenova več kot nujna. Prebivalci so se lotili obnove in izgradnje mesta. Takoj po vojni so se lotili spreminjanja uličnih imen. Odstranili so nemška imena in zelene hišne tablice. Maribor je prva leta po osvoboditvi postal eno najmočnejših gospodarskih središč. V njem so delovale tovarne, ki so dale kruh naštetim delavcem. Tovarne, ki so delovale v tem času, so bile: Delavnica železniških vozil Boris Kidrič, Tovarna avtomobilov Maribor, Hidromontaža, Mariborska livarna, Svila, mariborska tekstilna tovarna idr. Rast števila prebivalstva je pospešila razvoj trgovine in nastajajoče industrije (Slavec, 1991, str. 53-64).

Prva leta po vojni so potekala v duhu obnove. Mariborsko šolstvo je osvoboditev dočakalo v žalostnem stanju. Veliko šol je bilo porušeni ali poškodovanih. Odpravile so se meščanske

⁴ SKOJ - Zveza komunistične mladine Jugoslavija

šole. Namesto njih so odprli nižje gimnazije. Pouk je prvo šolsko leto po vojni potekal nemoteno in neprekinjeno. Opremljenost šol se je izboljševala (Maček, 2004, str. 6-7). V Mariboru se je do leta 1951 razvilo veliko industrijskih panog. Po drugi svetovni vojni je vodilno mesto v Mariboru prevzela kovinska industrija, ki je zaposlila veliko delavcev. V samem centru mesta je bilo večje število manjših industrijskih obratov (Slavec, 1991, str. 58-59).

Splavarstvo na reki Dravi je bilo leta 1947 zaradi zgraditve mariborske hidroelektrarne dokončno opuščeno. Od takrat dalje nima reka kot prometna pot nobenega pomena več. Ostal je le spomin na živahno splavarsko življenje, ki se ga od leta 1985 spominjajo s turistično privlačnim splavarskim krstom (Curk, 2000, str. 35). Leta 1948 začne delovati hidroelektrarna Mariborski otok. Leta 1953 v nekdanji Park kavarni v Mestnem parku nastane Akvarij Maribor. Kasneje mu dodajo še terarij. Leta 1958 začne Muzej narodne osvoboditve Maribor delovati kot samostojna muzejska ustanova (Premzl, 2012, str. 122).

Leta 1949 je bila zgrajena enosedežnica na Habakuku, poimenovana Pohorska žičnica. 24. novembra 1957 so slovesno odprli Pohorsko vzpenjačo ob prisotnosti povabljenih gostov iz Jugoslavije (Curk, 2000, str. 76-77). Železniško postajo v Mariboru so zgradili leta 1955. Z njo so nadomestili prvotno zgradbo, ki je bila poškodovana med bombardiranjem. Bila je prva železniška postaja na Slovenskem (Premzl, 2012, str. 69).

Študijska knjižnica v Mariboru je po okupaciji hudo trpela, saj je bilo veliko knjig uničenih, deloma so jih odpeljali v Gradec. Nekatero dragocene knjige in nenadomestljive redkosti so se izgubile, med njimi Prešernov rokopis iz leta 1832, Jurčičev Slovenski glasnik iz leta 1869 itd. Dnevnik Večer je začel izhajati takoj po osvoboditvi leta 1945. Imenoval se je Vestnik, od 11. septembra 1953 pa Večer (Teply, 1955, str. 146-155).

4. NARODNOOSVOBODILNI BOJ

Narodnoosvobodilni boj je bil boj delovnih ljudi, ki so se borili proti trem okupatorjem v partizanskem stilu bojevanja. Borili so se z gverilskimi in s frontalnimi taktikami ter uporabljali relief in naravo za kritje. Napadali so tudi okupatorjevo industrijo, postojanke, železnice, šole, vrtce, saj je bil tudi to politični boj (Klajnšček, 1989, str. 337-340). Gre za boj slovenskega naroda proti okupatorjem za osvoboditev in združitvev ozemlja. Narodnoosvobodilni boj se je

med drugim tudi zavzemal za bolj pravično družbo po vojni (Kosmatin Fras idr., 2011, str. 883).

Odporniško gibanje se je s prvimi akcijami upora začelo julija 1941, Osvobodilna fronta slovenskega naroda pa je bila odporniška organizacija, ustanovljena že 26. aprila 1941. Že jeseni 1941 so bili v partizansko gibanje vključeni številni člani, do konca leta pa je v njem delovalo več kot 2000 partizanov. V odporniškem gibanju je imela vodilno vlogo politična levica, najbolj dejavni so bili komunisti. Razen nekaj političnih skupin se obe do tedaj največji politični stranki nista pridružili Osvobodilni fronti. Nasprotno, leta 1942 sta delovali proti komunistom in Osvobodilni fronti, njihovi privrženci pa so se celo prijavili za sodelovanje z okupatorji v oboroženem boju proti Osvobodilni fronti. Osvobodilna fronta je bila sprva koalicija političnih strank. Leta 1943 se je združila v enotno odporniško organizacijo. Partizanske enote so se razvile v vojsko v okviru Jugoslovanske partizanske armade pod Titovim vodstvom. Do konca leta 1944 je štela 38.000 oboroženih partizanov. Odporniško gibanje se je angažiralo kot narodnoosvobodilno gibanje, ki je za svoje cilje razglasilo združitev vseh Slovencev v federativno državo v okviru Jugoslavije ter vzpostavitev pravičnejše družbe s pravičnimi in etičnimi mejami. Leta 1943 je ustanovilo začasni državni svet; ti državni organi oziroma ljudski odbori so bili že med vojno uvedeni na velikem delu slovenskega ozemlja, čeprav je bilo to dejansko osvobojeno šele maja 1945 (European Resistance Archive, 2022).

4. 1. Spomeniki NOB

Spomeniki nam pomagajo ohranjati spomin na krute vojne čase, ker opredmetijo bolečino izgube ljudi. Le to pa lahko opazimo na lepih in urejenih prostorih in v vklesanih besedah (Trampuž idr., 2016). Slovenci smo na področju spomenikov kar radikalen narod. Tuji opazovalec bi s težavo ugotovil, da smo nekaj stoletij živeli pod Avstrijo ali nekaj desetletij pod Jugoslavijo (Trampuž idr., 2016). Med letoma 1945 in 1990 so po vsej Jugoslaviji postavili več tisoč spomenikov NOB (Kirn, 2022).

Partizanski spomeniki pričajo o zgodovini težkih časov. Spominjajo nas na hude žrtve, ki smo jih Slovenci kot narod utrpeli v drugi svetovni vojni. S 6,5 % smrtnih žrtev se uvrščamo na sam vrh izmed najhujše prizadetih narodov. Spomeniki nas spominjajo na čas, ko je v narodnoosvobodilni vojni sodelovala večina prebivalstva. A spomeniki niso le to. "Spomeniki

govorijo tudi o današnjem času. Preteklost lahko poskušamo spoznati, razumeti ter iz nje črpati za sedanjí čas.“ (Trampuž idr., 2016, str. 9).

Vsak spomenik ima pomenljivo vrednost, saj nas spominja na dejanja, ki so se zgodila v naši preteklosti in so del naše zgodovine. Tudi spomenikov v spomin druge svetovne vojne ne smemo pozabit ampak jih moramo kot del naše zgodovine spoštovati in negovati (Trampuž idr., 2016). Ohranimo spomine, četudi so ti težki. Prav je, da se ob spomenikih in obeležjih, ki so postavljeni v spomin na naše prednike, ki so izgubili življenje zaradi vojnih grozot, pogosteje ustavimo in se spomnimo na žrtve. Tudi z mladimi je treba spregovoriti o takratnih dogodkih. (Trampuž, M. idr., 2016).

5. TURISTIČNI VIDIK

5. 1. Na splošno o turizmu

Dolgo časa so bili turisti videni kot tujci. V Sloveniji se je v prenesenem pomenu beseda turizem oziroma turist uporabljala vse do konca druge svetovne vojne, pomenila pa je “tujski promet”. Danes večina jezikov uporablja izraz turizem in ne več tujski promet oziroma tujec. V nemščini zasledimo besedo “Tourismus”, v angleščini “tourism”, v francoščini “tourisme”. Če smo pozorni, v vseh jezikih zasledimo koren “tour”, kar pomeni krožno gibanje. Ampak kaj turizem sploh pomeni? Na mednarodnem srečanju statistikov v Ottawa leta 2001 so oblikovali naslednjo definicijo: “Turizem je splet odnosov in pojavov, povezanih z aktivnostjo oseb, ki potujejo in bivajo v krajih zunaj stalnega prebivališča neprekinjeno do največ enega leta zaradi preživljanja prostega časa, poslovnih in drugih razlogov.” Statistični letopis Republike Slovenije pa navaja turista kot “osebo, ki v kraju, ki ni njegovo stalno prebivališče, prenoči vsaj eno noč v gostinskem ali kakem drugem nastanitvenem objektu” (Turnšek, 2002, str. 5). Podobna je definicija Svetovne turistične organizacije, ki navaja turizem kot “dejavnosti, ki so povezane s potovanjem in z bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za ne več kot eno leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov” (Repnik, 2022, str. 6).

5. 2. Kratka zgodovina turizma

Turizem se je pričel že pred 6000 leti. Takrat potovanja niso bila takšna, kot smo jih vajeni danes. Šlo je predvsem za izmenjavo dobrin. V 2. tisočletju pred našim štetjem so Egipčani imeli celo svojega boga popotnikov. Njihovi motivi za potovanje so bili zabava in razvedrilo.

Stari Grki so, na primer, množično obiskovali olimpijske igre. V času med 776 pred našim štetjem in 394 našega štetja so odpirali krčme s prenočišči. Rimljani pa so že razpolagali z opisi potovanj in s turističnimi vodniki. V času srednjega veka so bili značilni potujoči vitezi, pevci, trgovci in romarji, ki so potovali predvsem v Rim. V 17. stoletju so potovanja postala moderna. Takrat so prevladovala potovanja z lastnim vozom, zaradi česar so bila domena premožnih ljudi (Turnšek, 2002, str. 7-8).

Prelomnica v turizmu je leto 1825, ko je v Angliji začela delovati prva železnica. Potovanja so tako postala množična in dostopna, saj je bila cena prevoza v primerjavi z lastnim vozom precej nižja. Vzporedno so se razvijali tudi turistični kraji, na primer v švicarskih Alpah ali ob Azurni obali. V Sloveniji se je pričel zdraviliški turizem, planinarjenje, alpinizem in športni turizem. Za turizem je pomembna tudi iznajdba avtomobila, ki se je zgodila leta 1885. Prva in druga svetovna vojna sta precej upočasnili razvoj turizma (Turnšek, 2002, str. 9-10). Med obema svetovnima vojnama so se sicer pospešeno začele graditi ceste, železniška mreža, ladijske povezave ipd. Kot omenjeno se turizem med vojnama ni preveč razvijal. Po koncu vojne je znova zaživel. K temu je pripomoglo več dejavnikov, na primer večji osebni dohodki, več prostega časa, razvoj prometa, obnova gospodarstva, izgradnja hotelov itd. (Repnik, 2022, str. 11-12). Po letu 1970 imenujemo obdobje množičnega turizma. Kot že beseda pove, je turizem izredno pogost pojav, tudi število turistov narašča (Turnšek, 2002, str. 9-10).

5. 3. Turizem v Mariboru

Maribor je mesto, ki leži na prav posebnem mestu v Evropi. Glede na to, da leži na stiku Alp in nižinskega sveta, imamo Mariborčani in turisti možnost uživati v pohodništvu in smučanju, pa tudi v danostih nižinskega sveta, ki se pričinja prav v našem mestu. Poleg tega se je v preteklosti v Mariboru stikala in prepletala različna kultura. "Vse to daje Mariboru posebno kulturo in naravno širino ter slikovitost" (Pivka in Kaučič, 2017, str. 8).

Za Maribor in njegov turizem sta izrednega pomena tako prva kot tudi druga svetovna vojna. Po prvi svetovni vojni bi Maribor lahko pripadal Avstriji, če ne bi bilo generala Rudolfa Maistra. V času prve svetovne vojne je Maribor postalo precej industrijsko mesto, še posebej se je takrat razvijala tekstilna industrija. Vendar je ta razvoj ustavila druga svetovna vojna. Kljub temu je Maribor po koncu vojne ponovno oživel in sčasoma postal ne le gospodarsko, temveč tudi univerzitetno in kulturno središče severovzhodne Slovenije. Lahko bi rekli, da

trenutno v Mariboru vre energija, mesto se je postavilo na noge, postalo pa je pomembno turistično središče (Pivka in Kaučič, 2017, str. 12).

V sklopu naše raziskovalne naloge smo si zadali cilj raziskati turistične ogledе spomenikov NOB. Naš namen je bil ugotoviti, ali različne turistične agencije nudijo vodene ogledе spomenikov NOB v Mariboru. Ugotovili smo, da le-te nudi samo ponudnik "Visit Maribor". V sklopu njihovega programa nudijo ogled le enega spomenika, to je spomenik NOB. Vseeno pa si turisti lahko ogledajo tudi muzej NOB. Ugotavljamo, da v Mariboru manjka turističnih ogledov spomenikov NOB. To vrzel bo zapolnila naša raziskovalna naloga.

6. TURISTIČNI POTEPI PO MARIBORSKIH SPOMENIKI NOB

Za turistični ogled spomenikov NOB smo se odločili zato, da bi ljudem pokazali lokacije in pomembnost omenjenih spomenikov. Z našim ogledom smo želeli približati spomenike predvsem mlajši populaciji, saj smo predvidevali, da so le-ti tisti, ki spomenike najslabše poznajo. Naš turistični ogled smo izvedli v mesecu novembru. Na njega smo povabili svoje prijatelje in družino, kar pomeni, da so bili na turističnem potepu ljudje različnih starosti. Na našem turističnem ogledu smo predstavili spomenike, ki so podrobneje opisani v nadaljevanju.

Spomenik NOB

Slika 1: spomenik NOB

Vir: (https://www.google.com/search?q=spomenik+nob&client=firefox-b-d&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj_k_uH--ZT9AhWTH-wKHVvsACUQ_AUoAXoECAEQAw&biw=1536&bih=711&dpr=1.25#imgrc=ZjYg6u05-4NRZM)

Spomenik NOB, ki se nahaja na Trgu svobode v Mariboru, je delo akademskega kiparja Slavka Tihca iz leta 1975 in je posvečen NOB. Narejen je iz bron. V spomeniku so vdolbeni razglasi o streljanju talcev in upornikov v Mariboru, ki so jih Nemci kot okupatorji Jugoslavije, v kateri smo živeli tudi Slovenci, med drugo svetovno vojno obsodili na smrt. Nemci so v Mariboru usmrtili 667 ljudi. Na spomeniku je izdolbeno tudi poslovilno pismo na smrt obsojenega Jožeta Fluksa. Tihčeva skulptura pomeni spomin, tradicijo in simbol mesta Maribor. Mariborčani spomenik že od začetka imenujemo "Kodžak" po gologlavem detektivu Kojaku (Trampuž idr., 2016, str. 7).

Spomenik narodni herojnji Slavi Klavori

Nekaj dni pred drugo svetovno vojno se je Slava Klavora vrnila iz Zagreba v Maribor. Zatem je postala sekretarka Zveze komunistične mladine Jugoslavije (SKOJ) za mariborsko okrožje. Povezovala je vodilne organizatorje upora, širila mrežo privržencev Osvobodilne fronte in izvrševala številne sabotažne akcije z ostalimi skojevci. Ujeta je bila 7. avgusta 1941, ko je gestapo vdrl v stanovanje Mare Čepičeve in tam ujel številne aktiviste, med njimi tudi njo. (Jurič, 2020). Spomenik je postavljen pred trgovino Tima na Ptujski cesti. Spomenik je bil odkrit leta 1983. Na njem je napis: Narodni heroj Slava Klavora.

Slika 2: spomenik narodni herojnji Slavi Klavori

Vir: lastni arhiv

Volkmerjev prehod

NOB spomenik v Volkmerjevem prehodu je posvečen prvi uporniški akciji. Akcija se je zgodila 29. aprila 1941, ko so člani SKOJ-a in mariborski komunisti zažgali dva nemška avtomobila in s tem naredili prvo akcijo takšne vrste. Spomenik je zasnoval Branko Kocmut in simbolizira pesti usmerjene v zrak, kar predstavlja simbol upora. Spomenik je bil postavljen leta 1975. Vsako leto se 29. aprila pri spomeniku izvede prireditev, ob kateri se spomnimo na ta zgodovinski dogodek (Niebyl, 2016).

Slika 3: Volkmerjev prehod

Vir: lastni arhiv

Sodni zapori

Spomenik talcem je bil leta 1952 predstavljen na obzidju mariborskih zaporov. Za obzidjem je bilo med drugo svetovno vojno zaprtih in ubitih veliko ljudi, predvsem partizanov. Na spominski plošči so zapisana imena talcev, žare s pepelom pokojnih pa so postavljene v zidne niše (Rakovec, 2016).

Slika 4: Sodni zapori

Vir: lastni arhiv

Spomenik žrtvam za svobodo

Pred nogometnim stadionom Ljudskega vrta, le nekaj sto metrov severozahodno od mestnega središča Maribora, stoji spomenik, posvečen spominu na padle športnike, ki so umrli med drugo svetovno vojno. To delo je bilo odkrito leta 1983, ustvaril pa ga je slovenski kipar Viktor Gojkovič skupaj z arhitektom Bogdanom Reichenbergom. Na okroglem podstavku spomenika so zapisana imena več kot 45 športnikov, ki so bili člani Slovenske športne zveze Maribor. Sama spominska skulptura je sestavljena iz ploske bronaste kovinske ženske figure, za katero se zdi, da se potaplja v zrak. Zložene različice oblike dajejo vtis gibanja v prostoru. Delo je v dobrem stanju in je redno obeleženo (Niebyl, 2016).

Slika 5: spomenik žrtvam za svobodo

Vir: lastni arhiv

Trg Borisa Kidriča

Nasproti glavne železniške postaje v Mariboru stoji spominska skulptura, posvečena slovenskemu partizanskemu voditelju in organizatorju Borisu Kidriču. Že pri sedemnajstih letih so ga zaradi komunističnega delovanja poslali v mariborski zapor. V tridesetih letih 20. stoletja se je vključil v Komunistično partijo Slovenije, ob začetku nacistične okupacije leta 1941 pa je bil Kidrič eden glavnih organizatorjev slovenskih odporniških sil. Po letu 1945 in ustanovitvi Jugoslavije je bil imenovan za prvega predsednika vlade Socialistične republike Slovenije. Po Kidričevi smrti leta 1953 so trg pred železniško postajo, ki se je prej imenoval Zrinjski trg, preimenovali v Trg Borisa Kidriča. Ko je leta 1963 minilo deset let od Kidričeve smrti, so mu v čast postavili spominsko skulpturo, ki jo je izdelal slovenski kipar Stojan Batič (Niebyl, 2016).

Slika 6: Trg Borisa Kidriča

Vir: <https://www.visitmaribor.si/si/kaj-poceti/znamenitosti/5158->

Goriška ulica

Spomenik na Goriški ulici je namenjen narodnemu heroju Slavku Šlandru. Rodil se je leta 1909. Bil je član Sokolov. Večkrat je bil v prekršku, zaradi česar je bil tudi v zaporu. 24. avgusta 1941 je bil kot talec ustreljen (Filipič, 2013).

Slika 7: spomenik Slavku Šlandru

Vir: lastni arhiv

Šarhova ulica

Ta spomenik je postavljen narodnemu heroju Ljubu Šercerju. Po razpadu stare Jugoslavije se je pridružil OF in odšel med partizane. Deloval je kot mitraljezec, komandir molniške, loške in mokrške čete in pa komandant polbataljona. Imel je tudi svojo brigado, ki se je skupaj s Cankarjevo brigado zapletla v boje z Italijani in Nemci pri Savi nad Jevnico (Čepič idr., 1979, str. 788).

Slika 8: spomenik Ljubu Šercerju

Vir: lastni arhiv

Cankarjeva ulica

V hiši na Cankarjevi ulici so bili položeni temelji narodnoosvobodilnega gibanja v Mariboru z ustanovitvijo Mestnega odbora osvobodilne fronte (Čepič idr., 1979, str. 793-794).

Slika 9: spomenik na Cankarjevi ulici

Vir: lastni arhiv

Ulica Draga Kobala

Na spominski plošči je razviden napis: V tej hiši je živel Kopal Karl 1911-1944 borec za socializem, poročnik v španski drž. vojni in podpolkovnik v NOV (narodna osvobodilna vojna). Padel 27. 4. 1944 v Cirihovcih pri Kostolcu kjer spi junak, nevzdravno spi a duh njegov živi, budi ...

Slika 11: spomenik Dragu Kobalu

Vir: lastni arhiv

Trg Borisa Kidriča

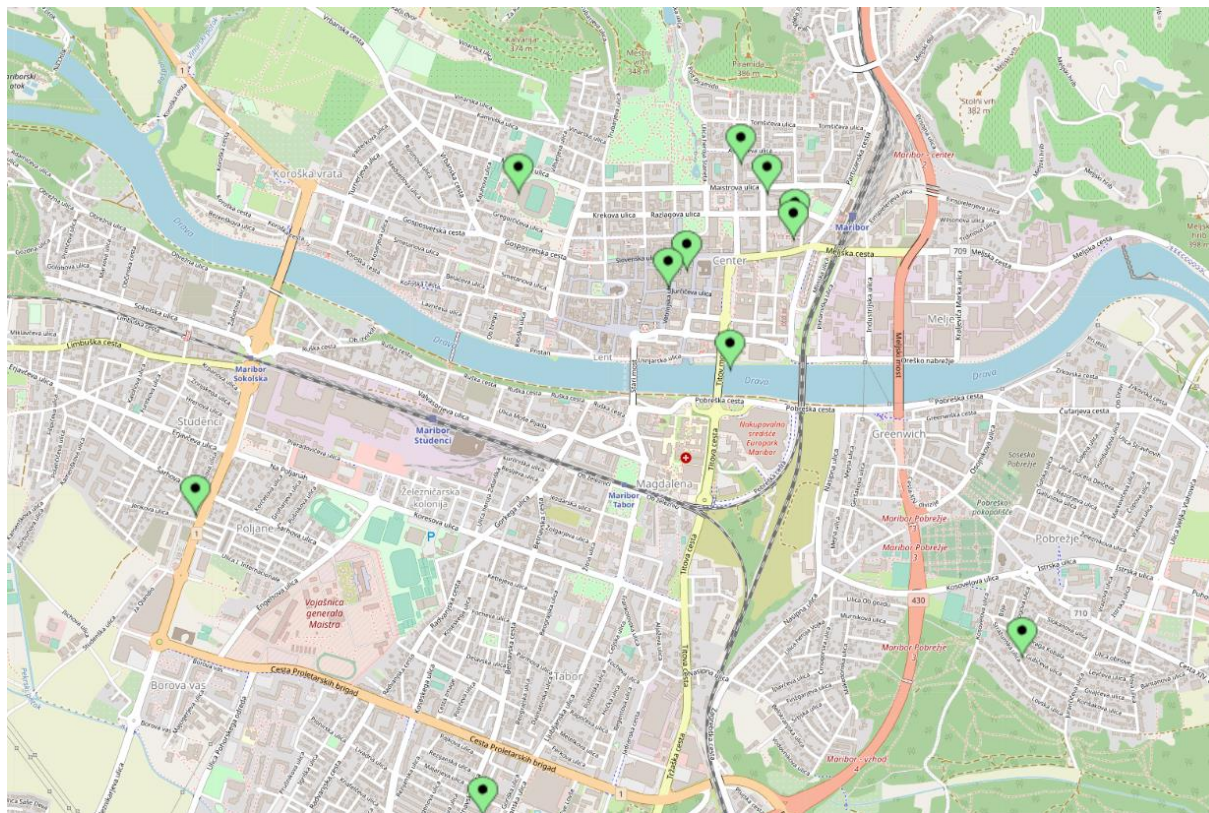
Iz spominske plošče je razvidno, da so v tej stavbi ujeli narodnega heroja Slavka Šlandra, Slavo Klavoro, Bojana Iliča in Bogdana Špindlerja.

Slika 12: spomenik na trgu Borisa Kidriča

Vir: lastni arhiv

Na spodnji sliki je viden načrt poti ter pregled spomenikov in plošč, ki smo jih obiskali v sklopu našega turističnega potepa.

Slika 13: zemljevid turističnega potepa

EMPIRIČNI DEL

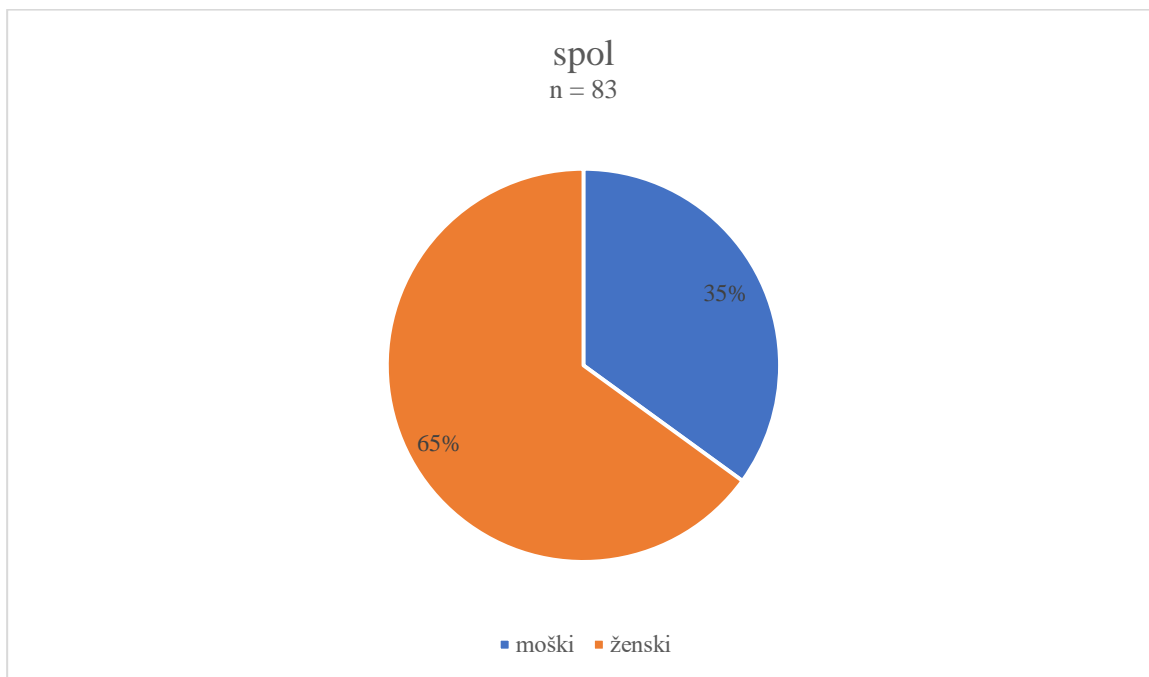
7. METODOLOGIJA

Na začetku raziskovalne naloge smo zbrali strokovno literaturo. Prebrali smo različne knjige, strokovne revije, članke, učbenike, priročnike, enciklopedije, zgodovinske vire, internetne vire in podobno. Opravili smo tudi terensko delo (ogledi in slikanje spomenikov). Kot raziskovalno metodo smo uporabili anketni vprašalnik. Vedeli smo, da bomo z odgovori v anketi dobili veliko podatkov, ki bodo zanesljivi in nam bodo dosegljivi v kratkem času. Rezultati ankete so predstavljeni v nadaljevanju.

8. REZULTATI IN ANALIZA

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati in analiza pridobljenih podatkov našega anketnega vprašalnika.

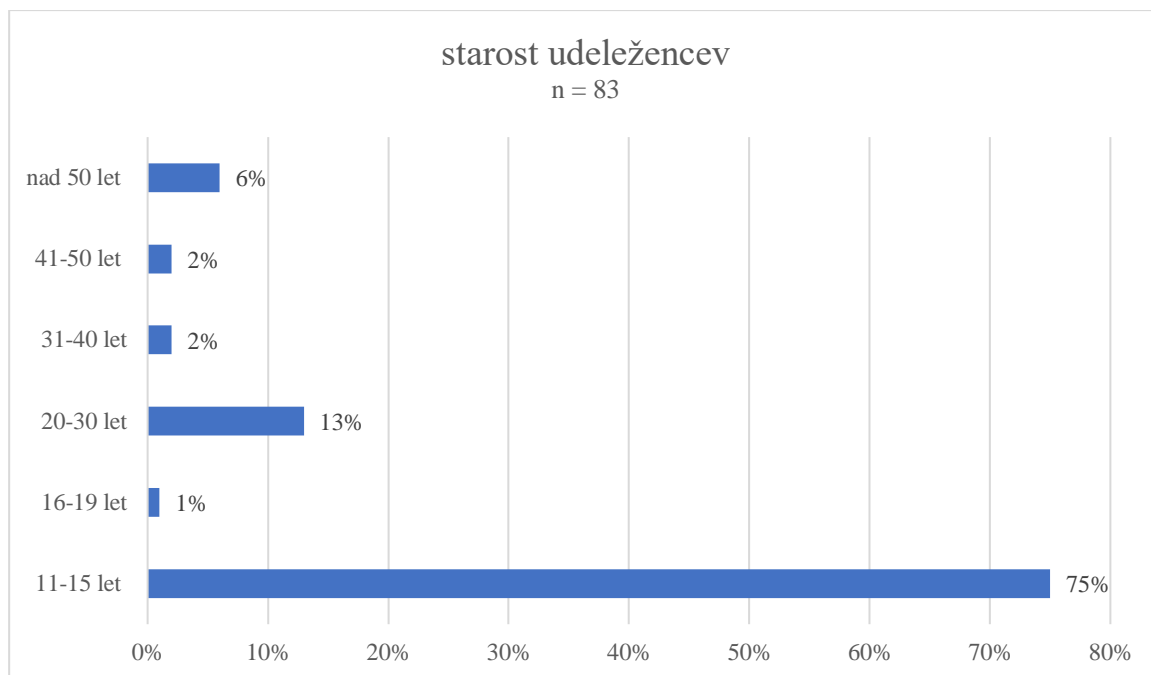
Spol udeležencev

Graf 1: število in procent (%) udeležencev glede na spol

Skupno število udeležencev anketnega vprašalnika je bilo 83 (100 %). Od tega je na anketni vprašalnik odgovorilo 65 % udeleženk ženskega in 35 % moškega spola.

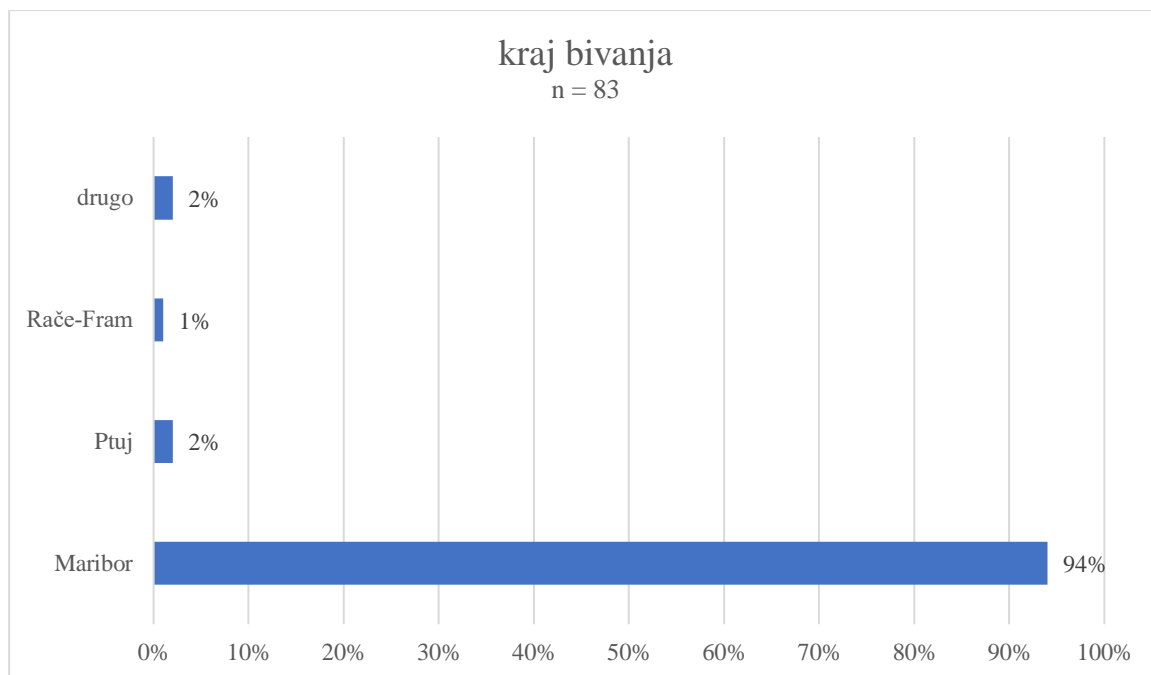
Starost udeležencev

Graf 2: število in procent (%) udeležencev glede na starost

Od skupno 83 (100 %) udeležencev 75 % anketirancev spada v starostno skupino od 11-15 let, 13 % v starostno skupino 20-30 let, 6 % anketirancev je bilo starih nad 50 let, 2 % udeležencev spada v skupino 31-40 let oziroma 41-50 let ter le 1 % udeležencev spada v starostno skupino 16-19 let.

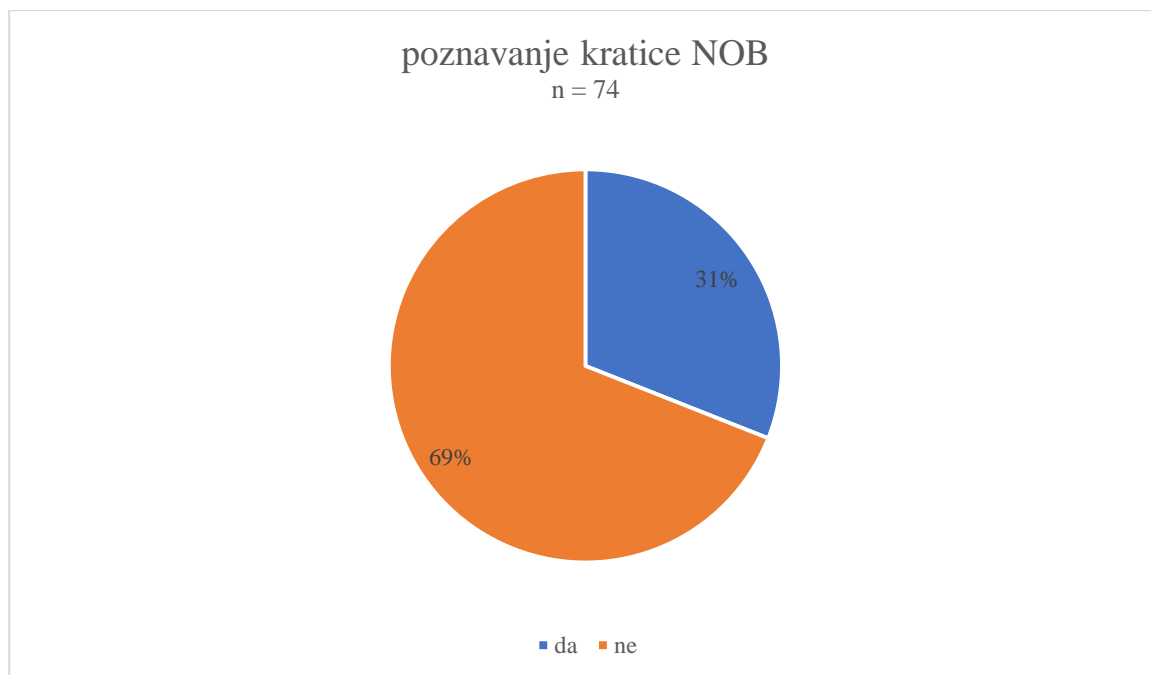
Kraj bivanja

Graf 3: število in procent (%) udeležencev glede na kraj bivanja

Od skupno 83 (100 %) udeležencev največ anketirancev, kar 94 %, prihaja iz Maribora. Preostanek anketirancev prihaja s Ptuja, iz Rač in Selnice ob Dravi.

1. Ste že slišali za kratico NOB?

Graf 4: poznavanje kratice NOB

Z analizo 74 (100 %) odgovorov ugotavljamo, da je več takih, ki za kratico NOB še ni slišalo (69 %). Takšne rezultate smo pričakovali predvsem pri mlajših udeležencih, saj se o tej tematiki seznanijo šele v zaključnem razredu osnovne šole. Večina ljudi, ki je odgovorila z da, je poznala pomen te kratice

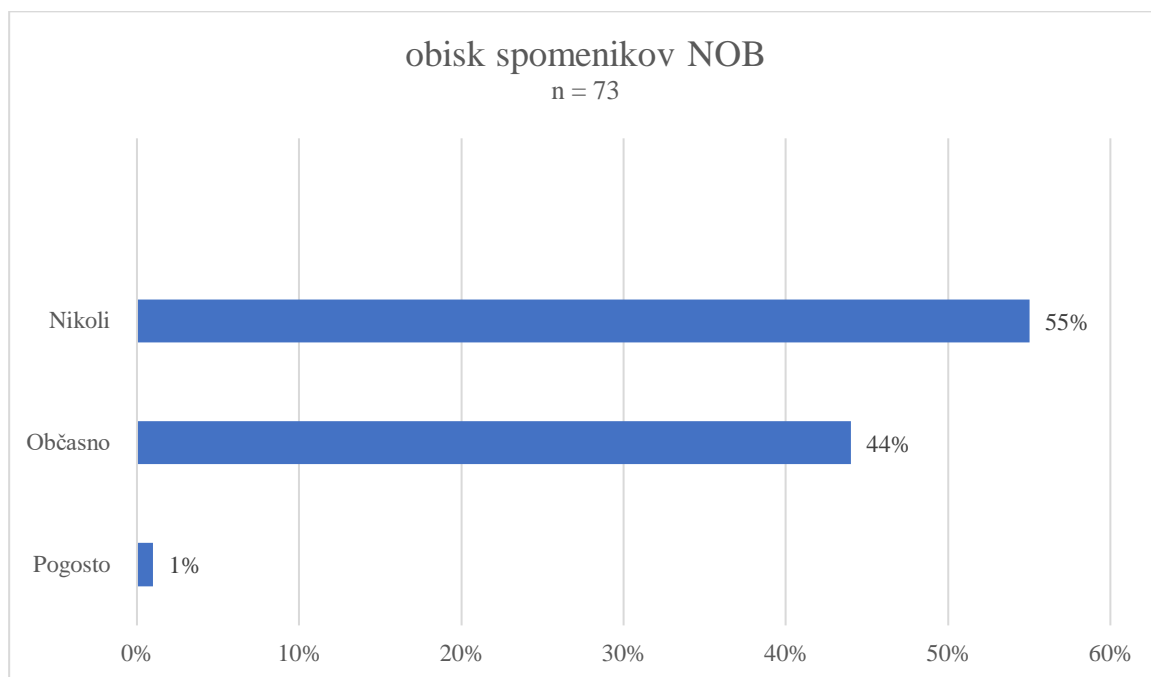
2. Ali poznate kakšen spomenik NOB v Mariboru?

Graf 5: poznavanje spomenikov NOB v Mariboru

Od skupno 72 (100 %) odgovorov ugotavljamo, da kar 72 % anketirancev ne pozna nobenega spomenika NOB v Mariboru, 28 % pa je takšnih, ki le-te poznajo. Nad temi rezultati smo presenečeni, saj smo pričakovali, da bo spomenike NOB v Mariboru poznalo več ljudi. Tisti, ki spomenike NOB v Mariboru poznajo, so v veliki večini odgovorili s spomenikom NOB kot tistim, ki ga najbolj poznajo.

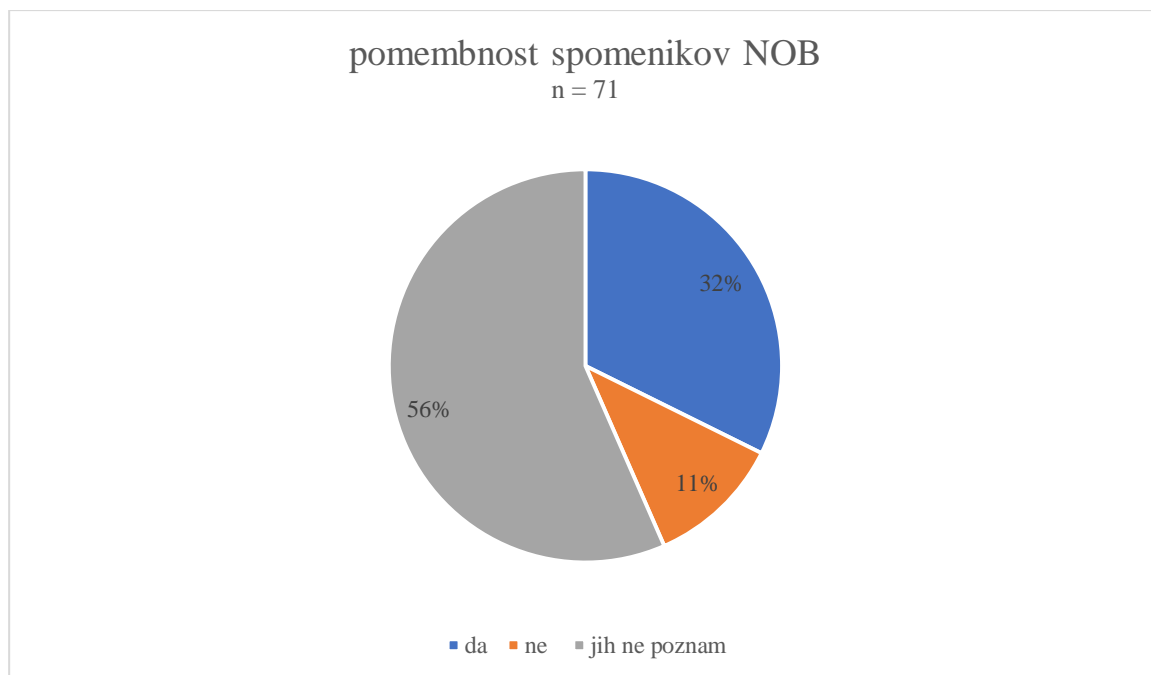
3. Kako pogosto se odpravite oz. ustavite ob kakšnem spomeniku / na kakšen ogled NOB spomenika?

Graf 6: obisk spomenikov NOB

Od skupno 73 (100 %) odgovorov ugotavljamo, da je dobra polovica anketirancev (55 %) takih, ki se nikoli ne ustavi ob oziroma odpravi na ogled kakšnega spomenika NOB. Slaba polovica (44 %) anketirancev to naredi občasno, le 1 % pa pogosto. Takšne rezultate smo pričakovali, saj smo predvidevali, da večina udeležencev spomenikov NOB sploh ne prepozna.

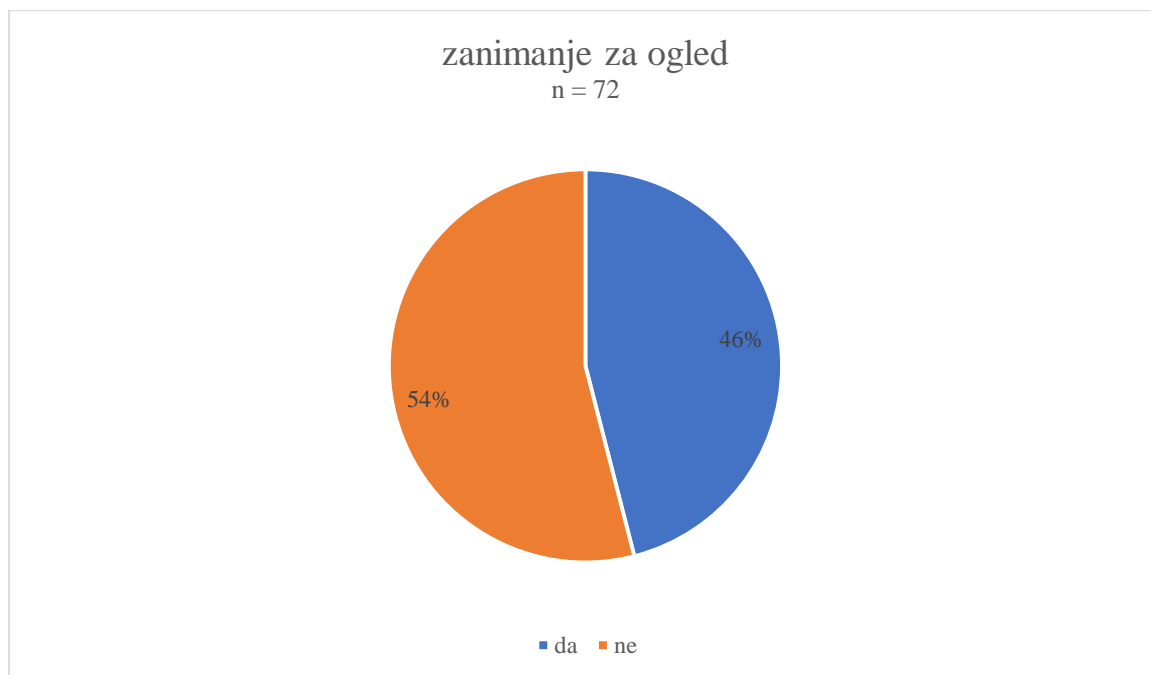
4. Ali se vam zdijo spomeniki NOB pomembni?

Graf 7: pomembnost spomenikov NOB

Od skupno 71 (100 %) odgovorov je 32 % takih, ki se jim zdijo spomeniki NOB pomembni, 11 % pa se le-ti ne zdijo pomembni. Dobra polovica (56 %) pa spomenikov sploh ne pozna. Pozitivno nas je presenetil odgovor, da je vseeno več takih, ki se jim zdijo spomeniki NOB pomembni. Tisti, ki so odgovorili z da, so kot razloge, zakaj se jim zdijo spomeniki NOB pomembni, navedli ohranjanje zgodovine in spomina ter ozaveščanje.

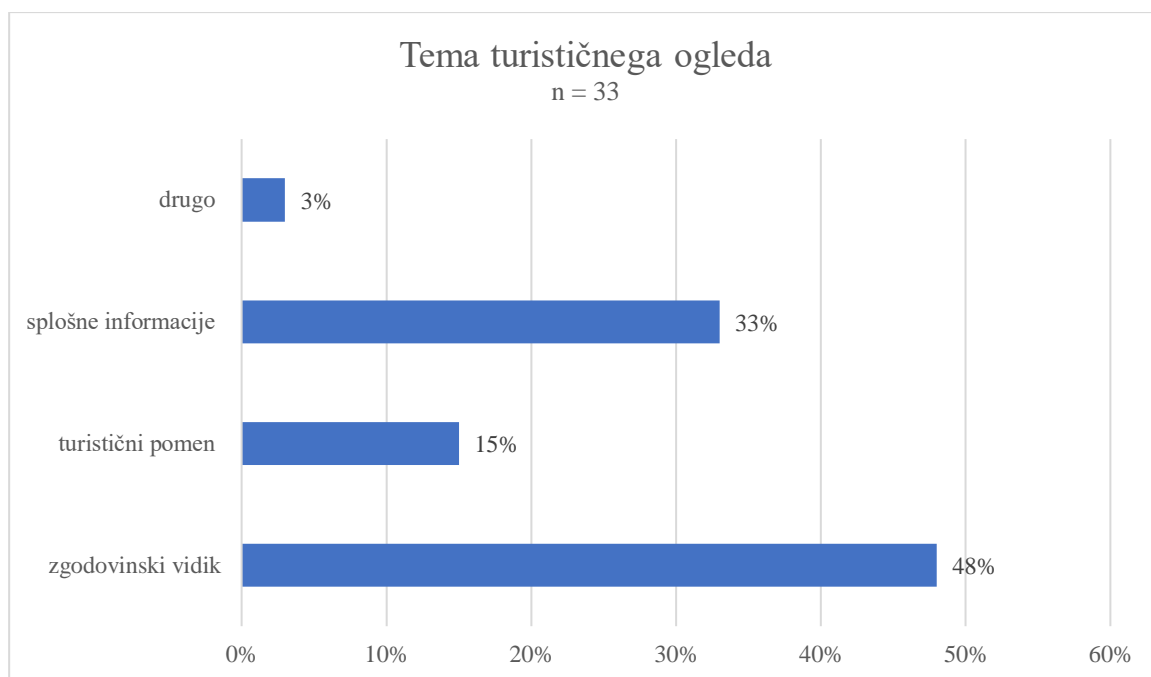
5. Bi se zanimali za voden turistični izlet, kjer bi spoznali spomenike NOB?

Graf 8: zanimanje za turistični ogled spomenikov NOB

Od skupno 72 (100 %) odgovorov udeležencev je slaba polovica anketirancev (46 %) takih, ki bi se zanimali za voden turistični ogled spomenikov NOB v Mariboru. Smo pa presenečeni nad rezultatom, saj je kar 54 % takih, ki si turističnega ogleda ne bi želeli. Vseeno se nam je zdel rezultat 46 % dovolj visok, da smo turistični ogled izvedli.

6. Če ste odgovorili z "da" - kaj bi na vodenem ogledu želeli spoznati?

Graf 9: tema vodenega ogleda

Največ anketirancev (48 %) bi si na turističnem ogledu želelo spoznati zgodovinski vidik, 33 % bi rado prejelo splošne informacije, 15 % bi rado spoznalo turistični vidik, 3 % pa so navedli druge razloge, ki pa jih niso utemeljili. Zaradi omenjenih rezultatov smo v našem turističnem vodenju v največji meri predstavili zgodovinski vidik, vseeno pa smo vanj vključili tudi nekaj splošnih informacij in turističnih zanimivosti.

8. PREDLOGI

V sklopu naše raziskovalne naloge smo ugotovili, da v Mariboru primanjkuje vodenih turističnih ogledov, ki se osredotočajo na spomenike NOB. Predlagamo, da se v turistične ogleda po Mariboru vključi več spomenikov NOB, saj bi na tak način mlajšim in starejšim približali ta del zgodovine, ki je, vsaj našim anketirancem, slabo poznan.

9. ZAKLJUČEK

HIPOTEZA	UGOTOVITEV
<u>Hipoteza 1:</u> Večina anketirancev (nad 80 %) pozna vsaj en spomenik NOB.	Ovržena.
<u>Hipoteza 2:</u> Večina anketirancev (nad 80 %) pozna kratico NOB.	Ovržena.
<u>Hipoteza 3:</u> Med anketiranci ni veliko ljudi (pod 30 %), ki se odpravljajo na ogled spomenikov NOB.	Potrjena.
<u>Hipoteza 4:</u> Večini anketirancev (nad 80 %) se zdijo spomeniki NOB pomembni.	Ovržena.
<u>Hipoteza 5:</u> Polovica (50 %) anketirancev se zanima za vodeni turistični ogled po spomenikih NOB v Mariboru.	Ovržena.
<u>Hipoteza 6:</u> Turistični ogledi v Mariboru redko vključujejo spomenike NOB.	Potrjena.

Tabela 1: pregled hipotez

V sklopu naše raziskovalne naloge smo potrdili dve hipotezi, štiri pa smo ovrgli. Potrdili smo naša pričakovanja, ki se nanašajo na hipotezo 3 in hipotezo 6. Potrdili smo torej, da med anketiranci ni veliko ljudi (pod 30 %), ki se odpravljajo na ogled spomenikov NOB. Rezultati naše ankete so to hipotezo potrdili, saj se več kot polovica anketirancev (55 %) nikoli ne odpravi na ogled spomenikov NOB. Potrdili smo tudi hipotezo, ki pravi, da turistični ogledi v Mariboru

redko vključujejo spomenike NOB. Med prebiranjem mariborskih turističnih vodnikov smo ugotovili, da turistične agencije v Mariboru turiste odpeljejo le na ogled spomenika NOB.

Ostale štiri hipoteze smo ovrgli. Še posebej smo bili presenečeni nad rezultati, ki se navezujejo na prvo hipotezo. Predvidevali smo, da bo večina anketirancev (nad 80 %) poznala vsaj en spomenik NOB. Na naše presenečenje smo ugotovili, da kar 72 % ne pozna nobenega spomenika NOB. Podobno presenečenje smo doživeli tudi pri drugi hipotezi, pri kateri smo predvidevali, da je večina anketirancev (nad 80 %) že slišala za kratico NOB. Tudi to hipotezo smo ovrgli, saj 69 % anketirancev te kratice ne pozna. Ugotovili smo tudi, da se le 32 % anketirancev zdijo spomeniki NOB pomembni; sami smo pričakovali precej višje rezultate. Predvidevali smo namreč, da se bodo spomeniki NOB zdeli pomembni vsaj 80 % anketirancev. Presenečeni smo bili tudi nad rezultati, ki se nanašajo na vodeni turistični ogled po spomenikih NOB v Mariboru. Glede na to da toliko anketirancev ne pozna spomenikov NOB, njihovih lokacij in pomena, smo pričakovali, da jih bo bolj zanimal ogled, saj bi se na tak način seznanili z omenjenim. Predvidevali smo, da se bo vsaj polovica anketirancev zanimala za vodeni turistični ogled. Hipotezo smo sicer ovrgli, vendar se za omenjeni ogled vseeno zanima skoraj polovica anketirancev, natančneje 46 %.

Našo raziskovalno nalogo bi lahko razširili tako, da bi spomenike NOB, ki jih najdemo v Mariboru primerjali še s spomeniki NOB po drugih krajih v Sloveniji. Tako bi ugotovili v katerem kraju v Sloveniji se le-ti pojavljajo najpogosteje.

10. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Izjavljamo, da je naša raziskovalna naloga napisana v skladu z načeli družbene odgovornosti. S svojo raziskovalno nalogo smo želeli približati spomenike NOB tako mlajšim kot tudi starejšim. Menimo, da naša raziskovalna naloga pripomore pri poznavanju le-teh. Ugotavljamo, da v Mariboru primanjkuje turističnih ogledov, ki obišejo spomenike NOB. Naša raziskovalna naloga zapolni to vrzel.

11. VIRI

Alink, B. idr. (1981). *Druga svetovna vojna. 1. del.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Alink, B. idr. (1981). *Druga svetovna vojna. 2. del.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Alink, B. idr. (1981). *Druga svetovna vojna. 3. del.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Churchill, W. (1995). *Velike bitke druge svetovne vojne.* Ljubljana: Založništvo Mladinska knjiga.

Curk, J. (2000). *Maribor: vodniki po mestu in bližnji okolici.* Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl.

Čepič, Z. idr. (1979). *Zgodovina Slovencev.* Ljubljana: Cankarjeva založba.

Čuček, F. idr. (2012). *Nemci in Maribor.* Maribor: Umetniški kabinet.

European Resistance Archive. (2022). <https://www.resistance-archive.org/en/>

Filipič, F. (1967). *Junaki iz Pohorja.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Filipič, F. (2013). *Šlander, Slavko (1909–1941). Slovenska biografija.* Akademija znanosti in umetnosti. <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi658608/>

Holmes, R. idr. (2015). *2. svetovna vojna: veliki ilustrirani vodnik: od bliskovite vojne do Hirošime.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jurič, T. (2020). *Klavora, Slava. (1921-1941). Obrazi slovenskih pokrajin.* <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/klavora-slava/>

Kirn, G. (2022). *Partizanski protiarhiv: o umetniških in spominskih prelomih jugoslovanskega NOB.* Ljubljana: Maska.

Kosmatin Fras, M. idr. (2011). *Slovenika: slovenska nacionalna enciklopedija.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Klanjšček, Z. (1989). *Pregled narodnoosvobodilne vojne 1941-1945 na Slovenskem.* Ljubljana: Partizanska knjiga.

Maček, J. (2004). *Splošno izobraževalno šolstvo po drugi svetovni vojni v Mariboru*. Maribor: Pokrajinski arhiv.

Niebyl, D. (2016). Spomenik database. <https://www.spomenikdatabase.org/>

Pivka, J. in Kaučič, R. (2017). *Maribor: Top 100 znamenitosti*. Miklavž na Dravskem polju: Založba Roman.

Premzl, P. idr. (2012). *Maribor 2012: evropska prestolnica kulture: vodnik po mestu*. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl.

Rakovec, A. (2016). *Likovna umetnost v prostoru*. <http://www.mariborart.si/osebnost/-/article-display/jaroslav-cernigoj>

Repnik, S. (2022). *Turizem za sodobni čas*. Ljubljana: DZS.

Slavec, A. (1991) Razvoj industrije v Mariboru s posebnim poudarkom na razvojnih dejavnikih. *Dela - Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, številka 8, 8, str.53-64*.

Šmajdek, P. (2022). *Simboli polpretekle zgodovine*. <https://spomeniki.blogspot.com/2022/02/?m=1>

Teply, B. (1955). *Maribor: ilustriran vodnik po mestu in okolici: načrt mesta s seznamom ulic: zemljevid mariborske okolice: adresar*. Maribor: Založba Obzorja.

Trampuž, M. idr. (2016). *Ne pozabite nas: obeležja svobode: spomini in spomeniki. Mengeš: Združenje borcev za vrednote narodnoosvobodilnega boja Slovenije Občine*.

Turnšek, J. (2002). *Turizem za praktično rabo*. Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva družba.

Visit Maribor. <https://www.visitmaribor.si/si/>

Žnidarič, M. idr. (1991). *Maribor skozi stoletja*. Maribor: Založba Obzorja.

12. PRILOGE

Anketni vprašalnik

Smo učenci 8. b razreda. V okviru natečaja Mladi za napredek Maribora izvajamo anketni vprašalnik, ki nam bo pripomogel pri našem raziskovalnem delu. Prosimo, če si vzamete nekaj minut in s klikom na gumb Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem naše ankete Po mariborskih poteh do spomenikov NOB.

1. Spol

- a) moški
- b) ženski

2. Starost

- a) 11-15 let
- b) 16-19 let
- c) 20-30 let
- d) 31-40 let
- e) 41-50 let
- f) nad 50 let

3. Kraj bivanja

- a) Maribor
- b) Ptuj
- c) Slovenska Bistrica
- d) Lenart
- e) Ruše
- f) Miklavž
- g) Pesnica
- h) Rače-Fram
- i) drugo (napiši): _____

4. Ali ste že slišali za kratico NOB?

- a) Da
- b) Ne

5. Če ste odgovorili z "da" - kaj pomeni?

6. Ali poznate kakšen spomenik NOB v Mariboru?

- a) Da
- b) Ne

7. Če ste odgovorili z "da" - katere?

8. Kako pogosto se odpravite oz. ustavite ob kakšnem spomeniku/ na kakšen ogled NOB spomenika?

- a) Nikoli
- b) Občasno
- c) Pogosto

9. Ali se vam zdijo spomeniki NOB pomembni?

- a) Da
- b) Ne
- c) Jih ne poznam

10. Če ste odgovorili z "da" - zakaj se vam zdijo pomembni?

11. Bi se zanimali za voden turistični izlet, kjer bi spoznali spomenike NOB?

- a) Da
- b) Ne

12. Če ste odgovorili z "da" - kaj bi na vodenem ogledu želeli spoznati?

- a) zgodovinski vidik
- b) turistični pomen
- c) splošne informacije
- d) drugo (napiši): _____